

*Астахова Катерина Вікторівна
доктор історичних наук, професор
ректор Харківського гуманітарного університету
«Народна українська академія», м. Харків*

КАДРОВА ПОЛІТИКА КАФЕДРИ У НОВИХ УМОВАХ

Більшість тих, хто займає сьогодні викладацьку кафедру, почали науково-педагогічну діяльність, сформувалися професійно і світоглядно в радянський період – за інших, ніж сьогодні, політичних і соціально-економічних умов. Безумовно, в ході становлення української державності викладацький корпус активно мінявся. Тим не менше, доводиться визнати, що реалізація завдань, які стоять перед системою освіти в умовах її переходу на позиції *life long education*, висунула принципово інші вимоги не лише до рівня кваліфікації професорсько-викладацького складу, але і до цілей, цінностей, методології, ідейних та організаційних основ діяльності вузівського викладача, навіть до його особових характеристик.

Названа проблема виявилася тим складнішою, що існуюча система роботи з кадрами в головних своїх рисах склалася у середині минулого століття і не зазнавала до початку століття XXI принципових змін. Система ця, потрібно визнати, була цілком ефективною в умовах планової економіки, централізованої держави, державної монополії на освіту. Певною мірою вона зберігала свою життєздатність на початковій стадії реформ. Але консервація її в незмінному вигляді і далі стає практично непереборною перешкодою у справі модернізації вищої освіти.

З об'єктивних причин на рубежі століть система вищої освіти України знову опинилася в рамках глибокої структурної модернізації. По правді кажучи, реформування – перманентний стан нашого освітнього організму впродовж останніх двох десятиліть століття минулого і початкової стадії століття нинішнього. Проте завдання динамічної євроінтеграції, поставлені перед системою освіти України у зв'язку з підписанням Болонської декларації, переходу на принципи безперервності відчутно прискорили темпи модернізації і додали їй різновекторності.

До нових тенденцій, що змушують кафедру і викладачів працювати в принципово іншому режимі, належить зміна чисельності і якісних характеристик студентського контингенту. Після середня освіта стала масовою, що одночасно з іншими причинами зумовило до поляризацію студентства, необхідність вироблення, знову ж таки, принципово інших методів і методик. Усі попередні етапи свого розвитку вища освіта, що носила виражений елітарний характер, напрацьовувала досвід навчання і виховання тією чи іншою мірою відібраної на конкурсній основі, підготовленої до сприйняття вузівської програми, молоді. Різке збільшення

кількості вищих навчальних закладів, поява комерційних форм навчання, демографічні проблеми – все це понизило планку вступу до ВНЗ і, як наслідок, дозволило зайняти студентські аудиторії великій кількості молодих людей, які з різних причин гірше підготовлені до здобуття вищої освіти, ніж їх попередники. Все це вимагає адекватних змін і від викладацького корпусу, і від кафедри, і від системи управління навчальним закладом.

Сучасні тенденції розвитку освіти і, в першу чергу, його перехід на освіту протягом усього життя свідчать про те, що якість підготовки фахівця, як і раніше нерозривно пов'язана з повнотою та ефективністю реалізації викладачем своїх багатоаспектних функцій, умінням кафедри їх акумулювати і спрямовувати.

Саме на такому фоні – з одного боку, різко зросли вимоги і професійні функції сучасного викладацького корпусу вищої школи, що диференціюються, з іншого – надто негативні тенденції в пострадянському освітньому просторі – формується і розвивається викладацький корпус вищої школи України, якому належить вирішувати квазі-складні освітні завдання початку третього тисячоліття, і в першу чергу – створення і функціонування інституцій, здатних забезпечити реалізацію «безперервки».

Вирішувати проблеми підготовки сучасного творчого фахівця з вищою освітою може – і це апіорі – лише ще більш (або, принаймні не менше) творча особистість викладача. Це банальний постулат розвитку будь-якої системи загальної і професійної освіти, але від цього він не втрачає своєї значущості. При всіх змінах і трансформаціях основоположна роль викладача пронизує всі елементи і стадії підготовки фахівця: від розробки освітніх стандартів, навчальних планів і робочих програм до змісту окремих лекцій і практичних занять. Аксиома: чим вищий науково-педагогічний потенціал професорсько-викладацького складу, тим вище якість підготовки фахівців – свого значення поки не втратила.